

A romák integrációja a sporton keresztül

Készítette:

Pesák Tamás

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás indoklása:

A különböző alapú becslések alapján Magyarországon a roma népesség aránya a teljes populáció 7-9 %-át képviseli. Alapvetően a közösségi kommunikációt szolgáló nyelveik, továbbá az indiai eredetre és a hosszú ideig tartó vándorlásukra visszavezethető szokásaik és hagyományaik érdekes és egyben sok vonatkozásban értékes színfoltjai a magyar kultúrának. A Közép- Európában eltöltött évszázadok során azonban sajátos életmódjuk és szokásaik egy földrajzi régióként eltérő, de többé- kevésbé kifejezett és tartós izolációt is eredményeztek (*Vekerdi és Mészáros, 1978*).

A roma népesség iskolázottsága általában alacsony, és ennek következménye, hogy a családok meghatározó többségének életszínvonala bizonyíthatóan elmarad a hazai átlagtól (*Babusik, 2002*). Az ezredfordulót követő évek statisztikái szerint a roma gyerekek közel 20 %-a, különböző okok miatt nem fejezi be az érvényes törvény szerint kötelező általános iskolai tanulmányokat. Napjaink egyik legnagyobb kihívását és legsürgetőbb megoldásra váró problémáját a cigány származású emberek felzárkóztatása jelenti. Lépten-nyomon halljuk, érzékeljük, tapasztaljuk a problémákat, az újra és újra kiéleződő és pattanásig feszülő ellentéteket, konfliktusokat, sérelmeket. Különösen nagy gondot okoz az iskolákban, ahol a roma és nem roma tanulók más-más társadalmi réteget képviselnek, ami kezd egyre jobban kiütközni. Más vérmérséklettel, szokásokkal és hagyományokkal rendelkeznek. Kettős kulturális problémával állunk szemben; egyfelől lehet interkulturális, mert a legnagyobb anyaország nélküli nemzetiségről beszélünk, másfelől viszont intrakulturális, hiszen egy adott nemzeten belüli kisebbségként számon tartott népcsoport. Számos tanulmány készült már szokásaikról, hagyományaikról, életmódjukról. Kevésbé ismerjük viszont sportolási szokásaikat.

„A legnagyobb probléma önmaguk felvállalásával van. Otthonukban és a szűkebb környezetükben nem gond, de amint bekerülnek egy tágabb közösségbe, máris gátlásaik vannak, és szinte eltitkolják a tudásukat. Pedig ez az egyetlen megoldás, fel kell vállalni származásukat!” (*Pisont István, válogatott labdarúgó*)

A magyarországi romák sporton keresztüli integrációja egy valós és járható lehetőség, amit célszerű lenne kiaknázni. Azért is tartom ezt a témát fontosnak, mert kezdő pedagógusként jómagam is egy olyan iskolában tanítok, ahol a diákok 70 százaléka roma származású, és nálunk is problémát jelent az integráció, de véleményem szerint nem megoldhatatlan.

2. Irodalmi áttekintés

2.1. A romák és az oktatás

A *Policy Solutions* egyik 2012-ben készített elemzése szerint romák lemaradása már az óvodákban elkezdődik, kisebb arányban vesznek részt ebben az ellátásban (a kötelező iskola-előkészítő perióduson túl, ami gyakran csak fél évre korlátozódik), mint a nem romák, noha az otthonról hozott hátrányok kompenzálásában kulcsfontosságú lenne a korai fejlesztés. Ezzel ellentétes hatás érvényesül, minél magasabb a szülők iskolai végzettsége, annál tovább járnak óvodába a gyermekeik. A középosztályhoz tartozó gyerekeinek 90 %-a jár minimum 3 évig óvodába, a nyolc osztályt be nem fejezett anyák gyerekeinek csak fele, a legfeljebb nyolc osztályt végzetteknél kétharmaduk jár három éven át óvodába.

Az alapfokú oktatásban jellemző a roma gyerekek elkülönített oktatása, a szegregáció ugyanakkor nem csak etnikai alapon jelentkezik. A magyar oktatási rendszer válasza a szegényebb, rosszabb társadalmi státusú és tanulási problémákkal küzdő diákok problémáira az elkülönített, és így rosszabb minőségű oktatás, ezáltal már gyerekkorukban konzerválják a családjuk kirekesztettségét. A kisegítő iskolai oktatásban 85 százalékra tehető a roma diákok aránya, valamint nyolcszor nagyobb eséllyel válnak magántanulóvá. Noha a hátrányos helyzetű diákok után az oktatási intézmények jogosultak többletforrások igénybevételére, ezek felhasználását nem ellenőrzik, így semmi sem garantálja, hogy valóban azok oktatására fordítják, akiknek szánták.

A külföldi országokban, sok esetben az eltérő háttérű diákok felzárkóztatását elkülönített oktatással kezelik, hogy a későbbi integrációt elősegítsék, Magyarországon ez mindenképpen zsákutcának bizonyult. A hazai viszonyok között a szegregáció az erőforrásokért folytatott küzdelem egyik eszközévé vált, így a rosszabb státusú szülők gyermekei rosszabb minőségű oktatáshoz jutnak. Ebben a környezetben az integrációval történő felzárkóztatásnak nincs alternatívája, ugyanakkor az ezt garantáló törvényeket a fenntartók rendszeresen megszegik.

Gúti Erika (2001) szerint szükség lenne a kisebbségek sajátos igényeit kielégítő oktatási intézményi modellekre, valamint a cigány oktatási intézmények országos hálózatára, amelyeket a szabad identitás-választás elvének megfelelően alakítanának ki. A speciális oktatás intézményrendszere a cigány tanulók számára hátrányosan funkcionál, ugyanis a speciális képzés nem kínál semmilyen elhelyezkedési lehetőséget.

2.2. A romák és a sport

Mészáros és munkatársai (2009) roma tanulókat vizsgálva számos érdekes megállapításra jutott. Az antropometriai adatokat vizsgálva azt találták, hogy a 6,51 és 14,5 éves kor közötti roma származású fiúk testmagassága és testsúlya szignifikánsan alacsonyabb a nem roma társaikhoz képest. Kutatásukban végeztek fizikai tesztet is, melyben egy robbanékonyságot mérő (30 méteres futás) illetve egy állóképességet mérő (1200 méteres futás) feladat volt. Mindkettőnél szembetűnő volt a roma fiúk gyengébb teljesítménye, mely a szórás értékek alapján szignifikáns.

A Népszabadság 2011. februári számában a következő sorok olvashatóak: „Pisont István a 31 szerez roma származású középpályás nem érti, hogy hova tűntek a roma tehetségek, bár a helyzet nem elkeserítő ugyanis a tehetségek megvannak, csak a származásukat titkolják, ugyanis úgy gondolják hátrányt jelent számukra a pályán való érvényesülés során. Tapasztalata szerint ma sem focizik kevesebb roma tehetség az ország grundjain, mint 30 évvel ezelőtt, volna tehát utánpótlás. Ő maga is egy szegény, sokgyerekes békési cigány családból származik, és – akárcsak a hozzá hasonló helyzetben levő mai gyerekek többsége – nem füves pályán, hanem a gádorosi utcán kezdett focizni.”

3. A romák integrációja a sporton keresztül

3.1. Problémafelvetés

Számos kutatás készült már a romák szociális és társadalmi helyzetéről, integrációs és szegregációs problémákról. Jelentős mennyiségű pályázati forrás áll rendelkezésre a „roma-kérdés” megoldására, de sajnos áttörő megoldást egyik sem nyújt. A probléma már az elemi oktatás szintjén kezdődik.

A cigánygyerekek tanulási motivációjának hiánya szinte már közhelyszerű a kudarc okainak felsorolásában. A motiválatlanság okait két okra szokták visszavezetni. Az egyik szerint az már a családban kialakul, mivel az iskolában megszerezhető tudás értéke a romák életstratégiáiban alacsony, s a munkanélküliség hatására még inkább leértékelődött. Mások viszont úgy gondolják, hogy a gyerekek a sorozatos kudarcok és az idegenség élménye következtében az iskolában válnak motiválatlanná. (Kende, 2001)

A pedagógusok és szülők között nem éppen zökkenőmentes a kommunikáció. Én személy szerint csak negatív tapasztalattal rendelkezem, ugyanis mióta tanítok, a másfél év alatt egyetlen szülő sem jött hozzám fogadóórára, hogy érdeklődjön gyermeke felől.

A nyelvi hátrány az, ami még hátrányosan érinti a romákat. A cigányság egy része funkcionálisan kétnyelvű, ami azt jelenti, hogy eltér a nyelvek használati köre: saját nyelvüket a csoporton belüli kommunikáció céljaira, amíg a másik nyelvet – ez általában a többségi hivatalos nyelv – formális közegben, hivatalokban használják. A nyelvhasználatról *Mészáros és Fóti* készített kutatást 1995-ben. **(1. táblázat)**

A sport, mint integrációs eszköz nem jelenik meg egyetlen hazai kutatásban sem, pedig tapasztalatom szerint működőképes. Vajon lehet-e egy olyan népcsoportot, mint a romákat keretek közé szorítani? Integrálhatók-e az oktatásba, munkaerőpiacba és ezzel együtt a társadalomba? A sport, mint eszköz működőképes? Ezekre a kérdésekre kerestem a választ kutatásom során.

3.2. Célkitűzések

1. Célom, hogy kiderítsem, hogyan vélekednek a romákról, illetve az integrációjukról a testnevelők.
2. Célom összehasonlítani a roma és nem roma általános iskoláskorú diákok fizikai képességeit.
3. Célom továbbá feltárni az integráció korlátait.

3.3. Kérdésfelvetések

A kutatás során a következő kérdések fogalmazódtak meg bennem:

1. Hogyan viszonyulnak a romák testneveléshez és a sporthoz, milyen a fizikai teljesítményük?
2. Hogyan vélekednek a romákról, illetve az integrációjukról a testnevelők?
3. Melyek az integráció korlátai? Melyek azok a tényezők, amik hátráltatják beilleszkedésüket?

3.4. Hipotézisek

1. Feltételezem, hogy a roma tanulók a kötöttebb testnevelésórát kevésbé szeretik, mint a sportkört, ahol kötetlenebb a foglalkozás. Tapasztalataimra alapozva úgy vélem, hogy teljesítményük jobb a magyarokénál.
2. Feltételezem, hogy a testnevelők leginkább a romák magatartása miatt negatívan vélekednek mind róluk, mind pedig az integrációról.
3. Feltételezem, hogy az integráció korlátai leginkább a szocializáció hiányossága, a nem megfelelő kommunikáció és az együttműködés hiánya. Továbbá a magatartásbeli problémák nehezítik beilleszkedésüket.

3.5. A kutatás módszere, az adatfeldolgozás módja

Módszernek a kérdőíves kikérdezést alkalmaztam a pedagógusoknál, melyben volt egyszeres választás, nyitott szöveges kérdés, és értékelő skála is. A kérdőívben 11 kérdést tettem fel, amiben kíváncsi voltam arra, hogy hány éves, hány éve tanít, melyik iskolában és hogy mit gondol a romákról és azok integrációjáról. A diákoknál fizikai tesztet alkalmaztam, ahol a következő feladatok voltak; fekvőtámaszban karhajlítás-nyújtás, felülés időre (lányoknál 45 mp, fiúknál 60 mp) és Cooper-teszt.

Kutatásomat Észak-Nógrád megyében végeztem, pontosabban Litke, Endrefalva, Nógrádmegyer, Ludányhalászi és Szécsény településeken. Mintaként az ott tanuló diákokat és ott tanító pedagógusokat vettem. A fizikai tesztre a jelentkezőket a helyi testnevelők választották ki, akik egy óra keretén belül elvégezték az feladatokat, majd az eredményeket rögzítettük SPSS for Windows 11.5 programban. Összesen 125 diák adatait rögzítettem, akiknek az átlagéletkoruk 11,21 év, és a résztvevők 61,3 %-a roma, 38,7 % pedig magyar származású (melyet a diák saját bevallása után jelentek ki). Az 5 iskolában 10 testnevelő véleményét kérdeztem, akiknek átlagéletkoruk 35 év és átlagosan 7 éve tanítanak.

3.5. Eredmények

A fizikai teszt során külön vizsgáltam a nemek és más etnikumhoz tartozók eredményeit. Az első feladat a fekvőtámaszban karhajlítás-nyújtás volt, ahol a roma fiúk (22,7) jobban teljesítettek a magyar fiúkhoz (16,31) képest. A roma lányok (10,64) is felülmúlták magyar társaikat (8,38). A felülés időre feladatnál már kisebb különbségek születtek, a roma fiúk (38,72) itt is jobban teljesítettek magyar társaikhoz (33,08) képest, a lányoknál pedig elenyésző különbség született a magyarok javára (23 illetve 23,22). **(1. diagram)** Az állóképességi teszten a roma fiúk (1866,67 m) jobban teljesíttek a magyar fiúkhoz (1745,46 m) képest. A magyar lányok (1414,27 m) viszont jobb eredményre voltak képesek roma társaikhoz (1400 m) képest. **(2. diagram)** A megkérdezett testnevelők 60 %-a úgy gondolja, hogy a romák fizikálisan fejlettebbek magyar társaikhoz képest, 40 %-uk pedig úgy, hogy nem fejlettebbek. **(3. diagram)** A kutatás során az is kiderült, hogy a megkérdezettek közül mindenki úgy gondolja, hogy a romák a kötetlenebb mozgásformát jobban kedvelik, mint a kötöttebb tanórai foglalkozást. **(4. diagram)**

Versenyre könnyen mozgósíthatóak illetve integrációjuk sporton keresztül könnyebb lenne és az iskolában fegyelmezetlenek. **(2. táblázat)** A testnevelők 60 %-a úgy gondolja szükségszerű a roma kultúrával foglalkozó képzés, 40 %-a pedig úgy, hogy nincs rá szükség. **(5. diagram)** Kezelhetőség szempontjából 40 %-uk részben gondolja megoldásnak, 60 % viszont nem tekinti előrelépésnek. **(6. diagram)** A testnevelők véleménye az integrációról a következők voltak: „Mindenképpen szükségszerű és időszerű!” „Integrálásuk nem zökkenőmentes, lassú, többnyire a szocializáció, és a megfelelő kommunikáció hiánya az ami miatt nem megy végbe!” „Akkor van értelme, ha maguk a romák is akarják az integrációt, de sajnos nagyon kevesen vannak ilyenek.”

3.6. Az eredmények összefoglalása

Miért nem használjuk integrációs eszköznek a sportot? Az eredmények egyértelműen mutatják, hogy eredményes lehetne. Fizikálisan fejlettebbek magyar társaikhoz képest, bár antropometriai mérés nem történt, csupán vizuális kép alapján történt ez a kijelentés. Az erejük illetve állóképességük nem marad el a magyar társaikhoz képest, sőt túl is szárnyalja azokat. A sportköri foglalkozást, mint kötetlenebb foglalkozást remekül lehetne hasznosítani.

A sport, mint fegyelmezési eszköz sikeres lehetne. A roma kultúrával foglalkozó képzés segítené a megértésükben illetve a problémáik megoldásában.

4. Következtetések levonása

A kutatás során számos kérdésre kerestem a választ. A feltételezéseim részben vagy teljes egészében beigazolódtak. Az első hipotézisem beigazolódtott, mivel a sportkörüi foglalkozásokat jobban kedvelik a kötöttebb testnevelés órát, és a fizikai teszt eredményei alapján jobb eredményekre képesek magyar társaikhoz képest.

A második hipotézisem részben beigazolódtott, miszerint a romák magatartásával egyáltalán nincsenek megelégedve, fegyelmezési problémák adódnak az oktatási intézményekben, de az integrációról pozitívan vélekednek a kérdőív utolsó nyitott kérdésében, mert szükségszerűnek tartják és bíznak a sikerességében.

A harmadik hipotézisem is beigazolódtott, mivel a nyitott kérdésre miszerint mit gondolnak a testnevelők az integrációról, legtöbbször azt a választ adták, hogy a szocializáció nem ment végbe, illetve kommunikációjuk hiányos, melyek a nyelvi korlátokból adódnak és a tanár-diák illetve a tanár-szülő kapcsolat nehézkesen vagy egyáltalán nem létesül.

5. Összefoglalás

Összefoglalásként elmondhatom, hogy a roma tanulók a fizikai teszten jobb eredményt értek el magyar társaiknál, a magyar kortársaiknál fizikálisan láthatóan fejlettebbek fizikálisan. Jobban szeretik a kötetlenebb tanórán kívüli mozgásformákat, az iskolában fegyelmezetlenek. Versenyekre könnyen mozgósíthatóak, vágynak a sikerre. És szükségszerű lenne a kultúrájukkal foglalkozó képzés.

A kutatás végére érvén úgy hiszem, hogy nem reménytelen az integráció a sporton keresztül, mivel egy motiváló tényező lehet, ha mondjuk feltételeket szabunk az iskolai sportkörön való részvételhez, vagy egy versenyre való kiválasztás nem csak a testnevelésen mutatott magatartása illetve hozzáállása alapján történne. De ehhez a testnevelőnek kitartására és megfelelő elméleti felkészültségre van szüksége, hogy ezt a társadalmi problémát megoldja!

Irodalomjegyzék

Andor Mihály (szerk): Romák és az oktatás (Iskolakultúra, 2001)

Angus Fraser: A cigányok (Osiris Kiadó, 2006)

Babusik Ferenc: Roma gyerekek óvodáztatása, Új pedagógiai szemle (2003/06)

Dupcsik Csaba: A magyarországi cigányság története (Osiris kiadó, 2009)

José Eugenio: Cigány gyerekek az iskolában (Nytott Könyvmű Kiadó, 2008)

Kemény István: A magyarországi romák (Változó Világ 31., Budapest, 2000)

Kemény-Janky-Lengyel: A magyarországi cigányság 1971-2003 (Gondolat kiadó, 2004)

Keresztesi Gábor- Kézdi Gábor: Az óvodáztatás hatása a tanulói kompetenciákra és az óvodai ellátottság Magyarországon,

www.econ.core.hu/file/download/okt31/produktum506.doc , 2008

Kertesi Gábor: A társadalom peremén (Osiris kiadó, 2005)

Mészáros-Mészáros-Zsidegh-Prókai-Tatár-Osváth: Roma fiúk testi fejlettsége, testzsírtartalma és fizikai teljesítménye (MSTT, 2009/3-4)

Romano Rácz Sándor: Cigány sor (Osiris Kiadó, 2008)

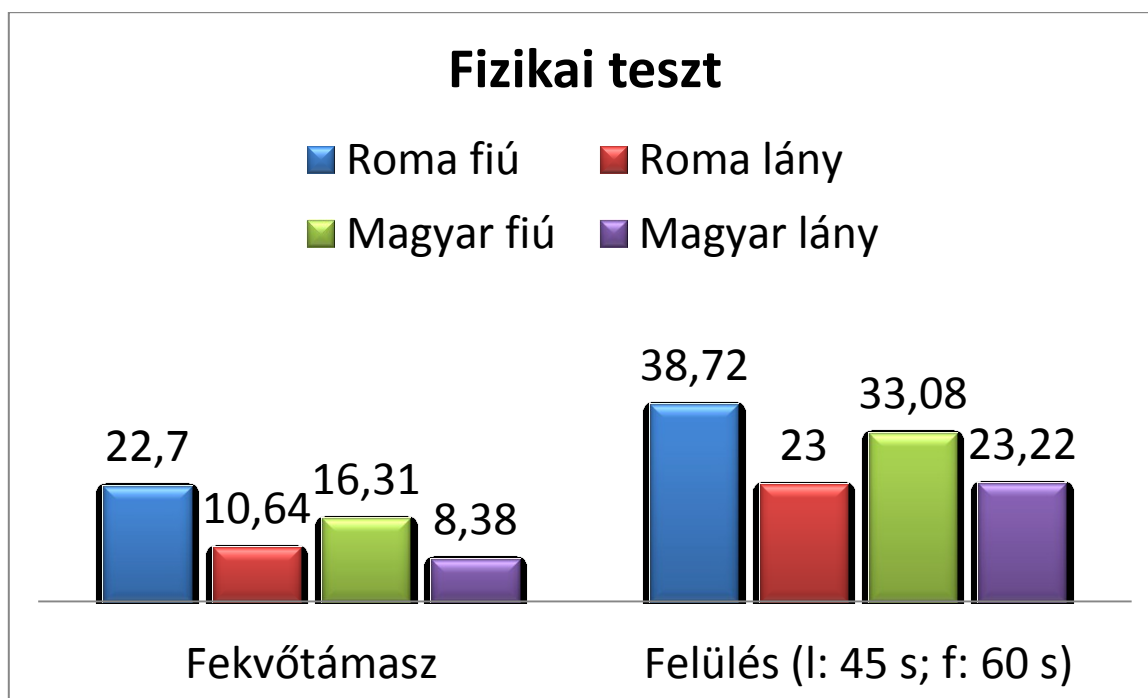
http://konzervatorium.blog.hu/2010/10/22/hol_vannak_a_cigany_elsportolok

http://hvg.hu/itthon/20110617_jaroka_livia_romaknak_tenniuk_kell_integr

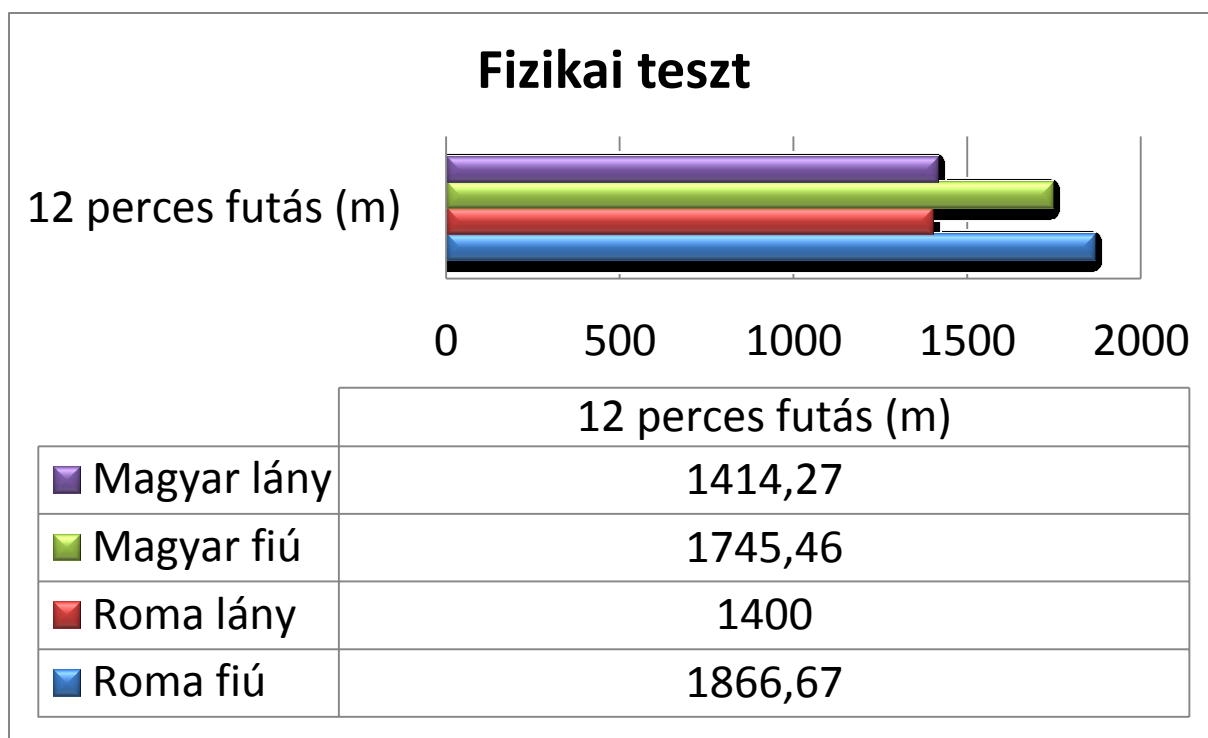
1. számú melléklet

	Nagyszülők	Szülők	Gyerekek
csak magyar nyelven beszél	44 %	57 %	71 %
mindkét nyelvet használja	28 %	20 %	17 %
csak cigány nyelven beszél	28 %	10 %	3 %

1. táblázat: A romák nyelvhasználata

1. diagram: Fizikai teszteredmények I.

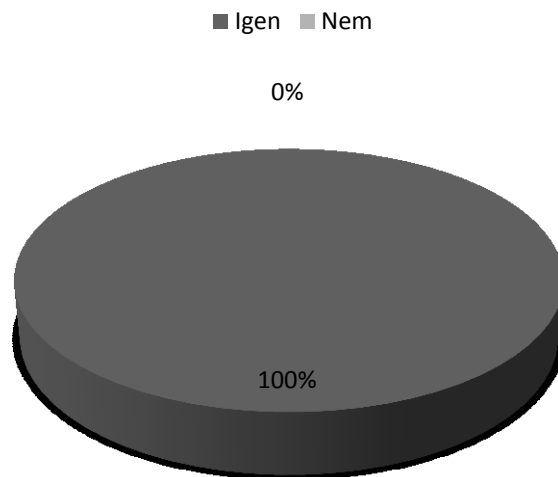

2. **diagram:** Fizikai teszteredmények II.

3. **diagram:** Fizikális jellemzők

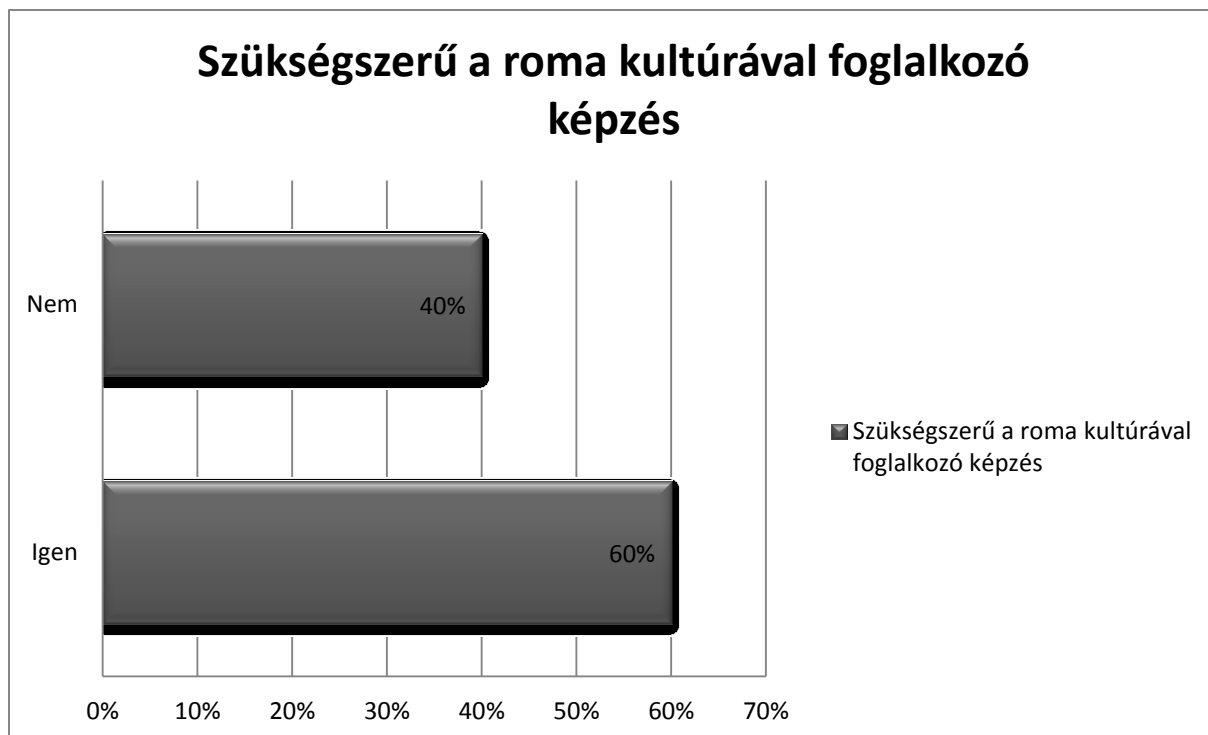
A kötetlen mozgásformát jobban kedvelik, mint a kötöttebb, formális órai anyagot.

4. **diagram:** Melyik mozgásformát kedvelik jobban?

	A romák az iskolában fegyelmezettek.	Testnevelés órára rendszeresen hozza felszerelését.	Versenyre könnyen mozgósíthatóak.	Szívesebben járnak sportkörre, mint testnevelés óra.	Integrációjuk sporton keresztül könnyebb.
Átlag	1,8	2,6	3,8	3,8	3,4
Szórás	0,83	0,89	1,09	1,3	0,89

2. **táblázat:** Testnevelők véleménye a romák magatartásáról

5. **diagram:** Szükséges-e a roma kultúrával foglalkozó kérdés?

6. **diagram:** Könnyebb kezelhetőséget eredményez?